

מראי מקומות- בבא קמא ק"ו

(ג) היכן פקדוני, א"ל אבד, וכו', משלם את הקרן- פרש"י דהקו' הוא מרישא, דמבואר דאף בנשבע, מ"מ חייב אח"כ כשבאו עדים. וכ' דמה דלא הי' ק' מהסיפא, היינו משום דאמר' לקמן דהיכא דהודה, מודה רב דחייב. ולכאו' דבריו ק', למה הי' צריך לבאר למה לא הק' מהסיפא, הרי מקשי' מרישא לפי שהוא קודם לסיפא. וע' בפני יהושע דלכאו' הי' נתקשה בזה, וביאר דהי' ק' לרש"י, דאם יש להק' גם מהסיפא, א"כ לקשי לרב מהפסוק גופא דוהשיב את הגזילה, דמיירי בנשבע, ומה שייך לעולם חיוב להשיב הגזילה היכא דנשבע, ומה שייך כל הפרשה של שבועת הפקדון, הרי כל הפרשה של שבועת הפקדון הוא היכא דנשבע ואח"כ מודה, ואם פטור בכה"ג, הרי לעולם לא יהי' שייך הדין של קרן וחומש ואשם, אע"כ דישי ציור דנשבע ומ"מ חייב קרן, וע"כ כ' רש"י דכבר ידע הגמ' עכשיו הא דאמר' לקמן דהיכא דהודה הגולן מודה רב דחייב, ובזה דיבר הכתוב.

(ד) כאן בקפץ, כאן בשלא קפץ- דהיינו, דהיכא דקפץ ונשבע, שפיר שייך לחייבו אח"כ, אע"פ דכבר נשבע, ואפי' לרב, כיון שלא השביעו ב"ד. ובגדר שבועה בקפיצה, הובא ב' דעות בשטמ"ק. הביא שי' הר"ח, דכ' ש"מ מאן דקפץ ונשבע אינה שבועה". והאריך הרמ"ה שם קצת יותר, דהיכא דקפץ טט"ג ונשבע, פטור הוא מכפל, דאינו משלם כפל אא"כ פטר נפשי' ע"י שבועה, ובקפץ ונשבע אינו פוטר נפשי' מכלום, וצריך לישבע עוד פעם בב"ד, ולכן שפיר אמרי' דאין שבועה זו פוטר מחיובו לפי רב. אולם עוד הביא מש"כ הרשב"א, דמעיקרא הביא דברי הר"ח, ושוב כ' שאפשר לפרש "דבעלמא שבועה היא, וגובה כתובתה באותה שבועה, אלא כאן הוא לפוטרו מתשלומין וכדרב, וא"נ לחייבו כפל אינה, לא פוטרת תשלומין ולא מחייבת כפל". ובגיטין (לה.) הוסיף הרשב"א בשם הרמב"ן דלא מהני שבועתו בקפץ, היינו משום דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם, דצריך התובע ליקח

(א) מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום ונשבע, וכו'- העיר החזון איש (כ', י"א, ד"ה קו.) לכאו' משמע דמיירי בכופר הכל, וא"כ הו"ל פטור משבועה דאורייתא, ואע"ג דשוב תקנו רבנן שבועת היסת, מסתבר דכיון דשבועה זו אינו אלא מדרבנן לא פטרתו. וכ' דעכצ"ל דמיירי בפקדון, ובשבועת השומרין בטענת אונס, או בגנבה ואבדה בשומר חנם, או במלוה ובשבועת ע"א, או מודה במקצת או שבועת גלגול [מש"כ מודה במקצת לכאו' צ"ע, שהרי כ' דמשמע דמיירי בכופר הכל, ואולי כוונתו דיש לדחות דבאמת מיירי במודה במקצת, ולשון הגמ' לאו דוקא. ומש"כ דמיירי בשבועת הפקדון, לכאו' צ"ל דזהו רק למסקנת הגמ' דאמר רב אף בפקדון, אבל בה"א דרק במלוה אמר, לכאו' צ"ל דהי' או שבועת ע"א או שבועת גלגול].

(ב) כיון שקבלו בעלים שבועה, שוב אין מקבלין ממון- לכאו' יש לעי' בסברת הדבר (אם לא אמרי' דהוי גזה"כ בלי שום טעם וגדר, וק' לומר כן). וכ' החזון איש (כ', י"א, ד"ה שם) דמה שיהי' פטור הוא משום קם דינא, דהיינו ד"אחר השבועה שהאמינתו תורה שהוא פטור, פקע ממנו חיוב תורה. ואף שנתברר אח"כ בעדים שנשבע לשקר, לאו בר חיוב הוא, שאין מכונת התורה לחזור ולערער את המשפט שכבר נגמר ע"י שבועה". ועפ"ז ביאר מה דרבא אמר שהוא רק במלוה, שהוא חיוב אקרקפתא דגברא, ולכן י"ל דכיון דכבר נגמר דינו, שוב אין שייך לחייבו. אבל בפקדון, שאין העיקר דיון על חיוב הגברא, אלא על בעלות של הפקדון, דכל היכא דאיתא של הבעלים איתא, א"כ ה"א דאין שייך לומר דינו דרב. וע"ז הי' הגמ' דכיון דהקרא בפקדון כתיב, א"כ מבואר דחי' התורה דאפי' בדבר שבעין שייך לומר דהתורה גמר דינו ושוב אין שייך לחזור ולערער עלי'. ובאו"א קצת שמעתי ממורי' הרה"ג ר' משה בראון שליט"א, שביאר ע"פ מסקנת הגמ' שלא אמר רב אלא היכא דבאו עדים אח"כ, ולא אם הודה, ד"ל דמה שחידש התורה דשומעים לעדים לדון על פיהם, לא חידשה התורה כן באופן שכבר נשבע הבעל דין על הדבר לפטור עצמו, ולא נתקבל עדותם.

החיוב ממון כבר פקע ע"י הא דנשבע, ומה שהודה אח"כ אינו חוזר ומנער החיוב ממון, אלא הביאור הוא שיש חיוב חדש של כפרה שנתחדש ע"י הודאתו. וע"ע מה שהבאנו לעיל ממור"ר שליט"א לפרש הא דחלוקים אם עדים באו אח"כ או אם הודה אח"כ.

(ח) מי איכא מידי דאילו אתי סהדי ומסהדי ב"י פטור, ואנן ניקום וניחייבי קרבן אשבועה הואיל ויכול וכו' - פי' המחזה אברהם, דכיון דאינו חייב אח"כ הודה, נמצא דלא חייל עלי' חיובא דקרן אלא בשעת הודאה, כי היכי דלא חייל עלי' חיובא דחומש ואשם אלא בשעת הודאה, אבל מקמי דאודי, לית לי' שום חיוב ממון, דבעידנא דאשתבע בשיקרא איפטר לי', וא"כ למה יתחייב קרבן אשבועה על שבועה שני', הא כי נשבע בשבועה שני', באמת נשבע, שהרי לית לי' לתובע גבי' מידי, דהא אכתי לא אודי, ולא חל החיוב עליו.

(ט) ולישני לי' בגונב בן פקועה - פרש"י דאיכא מאן דאמר דמכשר לי' בלא שחיטה. והק' רעק"א דאי"ז תלוי בתנאים כלל, דהא מה שיש תנאים דס"ל דבעינן שחיטה, זהו רק משום מראית עין ומדרבנן, אבל ודאי אינו נחשב שחיטה לענין ד' וה', דהא נחשב דהסימנים כבר נשחטים, והניח בקו'.

(י) דהא אמר רבא צא תן לו, טבח ומכר פטור, וכו' - ביאר בחי' הראב"ד דהיינו משום שהוא כפקדון בידו, וכבר יצא מתורת גניבה, אבל היכא דאמר חייב אתה ליתן לו, לא סמכא דעת', סבר מעייני בדיני, וא"כ עדיין בתורת גניבה הראשונה הוא עומד, וחייב.

(יא) אין נתינת קטן כלום - ע' בפני יהושע שהביא שדעת הרמב"ם הוא דמה דאמר' דאין נתינת קטן כלום, היינו לענין תשלומי כפל, אבל שפיר נשבעין לקטן שבועת השומרים. וכ' הפנ"י דהרמב"ם למד כן מלשון הגמ' כאן "ה"נ דמשלם", דמשמע דכל הנדון הוא על התשלומין, אבל לגבי שבועה הי' פשוט דשפיר נשבעין, וכל המיעוט הוא רק לענין כפל דטט"ג. אבל הביא דשי' הרשב"א (הובא בר"ן בפרק שבועת הדיינים ובש"ך חו"מ צ"ו) הוא דאפי' אם פשע כלפי הקטן אינו חייב כלום, דכל פרשת שומרים לא נאמר לענין קטן. וכ' דגם לשיטתו יש ליישב

השבועה, והרי היכא דקפץ לא קיבל שום שבועה, אלא מעצמו קפץ (וע"ע שם שכ' הרשב"א דמסתבר כהר"ח).

(ה) בעל הבית שטט"ג בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים, אם עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש וכו' - העיר האור שמח (גניבה ד', ז', ד"ה הנה), למה אין מביאין ראיה מכאן דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, הרי לכאן מה שהוא פטור כאן מכפל הוא משום דמודה בקנס הוא, ומפורש דכיון דמודה קודם ביאת העדים, פטור. וכ' האו"ש דמוכח מזה כמו שפי' הרמב"ם, דהפטור אינו משום דמודה בקנס הוא, אלא דכיון דכבר נתחייב בחומש, א"כ החומש פוטר הכפל, דהיינו משום "דתרי גווי ממונא אינו משלם על חד ממון", ואין שייך להתחייב בחומש וכפל על חד ממון, וכיון דכבר נתחייב בחומש ע"י הודאתו, שוב אין שייך להתחייב כפל ע"י העדאת העדים. והחזון איש (כ', י"א, ד"ה אם) ג"כ עמד על קו' זו, ות"י דכיון דעיקר גנבתו הוא ע"י טענתו, ולא כמו גנב רגיל, א"כ י"ל דכיון דהודה, שוב הו"ל כחזרה קרן לבעלים, דבכה"ג אינו חייב כפל (משא"כ גנב רגיל, דעיקר גנבתו הוא מה שלקח החפץ, בכה"ג הודאתו אינו חייב חזרה קרן לבעלים).

(ו) מתיב רבא, בעל הבית שטען טענת גנב בפקדון... אלא אמר רבא - ע' בתורת חיים בביאור השו"ט של הגמ', דבאמת לא בא רבא להק' על רב, אלא שהבין דר' המנונא סבר דרב ס"ל דאף בהודאה אחר שבועתו פטור, ובא רבא להוכיח דרב ס"ל דרק במקום עדים פטור, ולא במקום הודאה, וזהו "אלא אמר רבא", לאפוקי הא דר' המנונא בדעת רב. ור' אשי בא לחלוק על רבא בדעת ר' המנונא, וס"ל דבאמת גם ר' המנונא ס"ל דרב אמר דינו רק בעדים, ולזה בא לפרש קו' ר' המנונא על דרך זה.

(ז) אלא אמר רבא... כל הודה לא אמר רב - בביאור הא דמודה רב דהיכא דהודה חייב, אף היכא דנשבע מעיקרא, כ' החזון איש (כ', י"א, ד"ה נראה) "נראה דהודה חייב רק משום כפרה, אבל חיוב ממון אין כאן" [כלומר,

לשון ומשלם, דהיינו דמשלם תשלומי פשיעה, ועיקר מילתא נקט, אבל גם הי' יכול לומר דנשבע בכה"ג דנתן לו כשהי' גדול.

(ב) ר' אשי אמר לא דמי, אבידה קא אתיא מכח בן דעת, והא לא אתיא מכח בן דעת- פי' הראב"ד, דהיינו אפי' תימא שאכלו כשהוא גדול, ואפ"ה רחמנא פטרי', משום דלא אתיא לידי' מכח בן דעת, שהוא עצמו לא הי' יודע לשמור ממונו, וא"כ איך יתחייב אדם בפקדונו משום שמירה. אבל אבידה הרי בא לידו מכח בן דעת, כלומר ממונו של בן דעת שיודע לשמור ממונו, הלכך כל אדם חייב בשמירתו כשיבא לידו.

(ג) ואמר רחב"א אמר ר"י, הטט"ג בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת- ולא ביאר הגמ' במה אינו חייב. וכ' התוס' רי"ד דהיינו דאינו חייב כפל, אבל שבועה שפיר חייב אפי' בפרה אחת, דלא ס"ל כרמי בר חמא דבסמוך דס"ל דבעינן הודאה וכפירה במקצת בכל שבועת שומרין, אלא ס"ל כר' חייא בר יוסף דעירוב פרשיות כתוב כאן, ודין כפירה והודאה אמלוה קאי, אלא דמאי דכתיב פסוק זה בפרשת שומרין, הוא לומר דעכ"פ אם נמצא תחת ידו, דאינו משלם כפל אא"כ הי' הודאה במקצת, ואם הודה בא', ובפרה ב' טען נגנבה, ונמצא אצלו, בכה"ג יכול להתחייב כפל. ור' חייא בר יוסף ס"ל דקאי דק אפרשת מלוה, אבל בפקדון אי"צ הודאה כלל, ורמי בר חמא ס"ל דמה דכתיב בפ' פקדון לומר דגם בפקדון צריך לעולם הודאה וכפירה במקצת. אולם ע' בשטמ"ק בשם הרא"ש, דכ' דאינו חייב כפל או שבועה עד שיש כאן הודאה במקצת, וס"ל דר' יוחנן ס"ל כרמי בר חמא [ונמצא דפליגי בתרתי בדעת ר' יוחנן, א' אם מיירי גם לענין שבועה, וב', אם בעינן כפירה ג"כ, דלפי התוס' רי"ד סגי בהודאה במקצת וטענת נגנבה במקצת כדי להתחייב כפל, ולפי הרא"ש בעינן גם כפירה והודאה כדי להתחייב כפל או שבועה, ויש לע' אם שייכים אלו מחלוקות להדין].